

С Т А Н О В И Щ Е

Относно: конкурс за доцент в област на висшето образование: „Социални, стопански и правни науки”, професионално направление „3.6 Право“, научна специалност „Наказателно право“, учебни дисциплини „Наказателно право“ и „Международно наказателно право“ в катедра „Наказателноправни науки“ към факултет „Полиция“, обявен от Академия на МВР - София, обн., ДВ, бр. 33 от 17.04.2018 г.

Кандидат: гл. ас. Живко Ангелов Велчев, доктор по право

Член на научното жури: доц. д-р Ралица Янкова Илкова Петкова

Конкурсът за доцент по наказателно право е обявен за нуждите на Факултет „Полиция“ към Академия на МВР – София, обн., ДВ, бр. 33 от 17.04.2018 г. Единствен кандидат за заемане на длъжността е гл. ас. д-р Живко Ангелов Велчев.

За участието си в конкурса кандидатът представя:

1/. Хабилитационен труд – монографията „Задържане на лице извършило престъпление – чл. 12а от Наказателния кодекс“ (Изд. „Фабер“, Велико Търново);

2/. Статия „The act of detention of a person that committed offence under article 12a Criminal Code“ („Деянито по задържане на лице извършило престъпление по чл. 12а НК“) – в: Globalization, the State and the Individual. International Scientific Journal. Free University of Varna. Special number: Conference materials. № 2 (18)/2018. P. 68-74, ISSN 2367-4555;

3/. Статия „Причиняване на вреди при задържане на лице извършило престъпление (чл. 12а НК)“ - под печат в: Годишник на Департамент „Право” на Нов български университет за 2017 г., година VI, книжка 7, ISSN 1314-8087;

4/. Научен доклад на тема „Извънзаконови обстоятелства изключващи обществената опасност и противоправността на деянието в наказателното право на Република България“ – под печат в: УИ “Св. Климент Охридски”.

I. Кратко представяне на докторанта и на неговия труд

Живко Ангелов Велчев е роден на 16.08.1974 г. в гр. София. Висшето си юридическо образование получава като редовен студент в СУ „Св. Климент

Охридски“. Магистър по право е от 2001 г. От 2005 г. е асистент, от 2008 г. е старши асистент, а от 2011 г. – главен асистент в катедра „Наказателноправни науки“ към Факултет „Полиция“ към Академията на МВР. От 2013 г. е доктор по право. От 2014 г. е ВНД ръководител катедра „Наказателноправни науки“ към Факултет „Полиция“ към Академията на МВР.

Кандидатът има впечатляващ преподавателски стаж. От 2005 г. Живко Велчев ръководи семинарни занятия по наказателно право на курсантите във Факултет „Полиция“ към Академията на МВР. През учебните 2006/2007 г. и 2013/2014 г. е хоноруван асистент по наказателно право и в Нов български университет (НБУ), а от учебната 2008/2009 г. до учебната 2011/2012 г. – и в СУ „Св. Климент Охридски“. През учебната 2009/2010 г. води лекционен курс по международно наказателно право в НБУ; през учебната 2011/2012 г. е гост – преподавател по наказателно право в ЮЗУ „Неофит Рилски“; през учебната 2014/2015 г. е лектор по наказателно право във ВСУ „Черноризец Храбър“, а през учебната 2015/2016 г. – и по наказателно – изпълнително право – също във ВСУ „Черноризец Храбър“.

В периода 2004 – 2010 г. Живко Велчев е вписан и работи като адвокат в Софийската адвокатска колегия, което му позволява да съчетава успешно научната и практическата си работа и да прилага задълбочените си научни познания в практиката.

Кандидатът е участник в множество научни и научно – изследователски конференции, семинари и обучения; участник в работна група за изменение и допълнение на НК (2009 г.); Национален изследователски и научен кореспондент на CEPOL за България.

Интересите на г-н Велчев са предимно в областта на наказателното право, международното наказателно право и наказателно – изпълнителното право. При прегледа на научната дейност на кандидата правят впечатление монографичният му труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор по право” – „Субект на престъпление“ (непубл.), както и статиите „Възрастовата невменяемост” при малолетните и непълнолетни лица“ – в: Юбилеен сборник “20 години департамент „Право”. НБУ. София. 2011 г.; „Наказателна отговорност на юридическите лица“ – в: Научни трудове на Института на държавата и правото. Актуални правни проблеми. т. VII. БАН. София. 2012; „Психически аномалии неизключващи вменяемостта“ – в: Научни трудове на Института за държавата и правото. Актуални правни проблеми. т. VII. БАН. София. 2013; „Интелектуални и волеви моменти на вменяемостта според българското наказателно право“ – в: Law Journal of New Bulgarian University. бр. 3, София. 2013; „Държавата като субект на международно престъпление и на международна отговорност“ – в: Годишник 2013 г. ч. II. т. 2. НБУ. София. 2014.

Рецензираните трудове представляват продължение и доразвитие на научните му търсения в областта на институтите от общата част на наказателното право.

За участие в конкурса г-н Велчев представя монографията „Задържане на лице извършило престъпление – чл. 12а от Наказателния кодекс“ (Изд. „Фабер“, Велико Търново), статиите „The act of detention of a person that committed offence under article 12a Criminal Code“ („Деянито по задържане на лице извършило престъпление по чл. 12а НК“) – в: *Globalization, the State and the Individual. International Scientific Journal. Free University of Varna. Special number: Conference materials. № 2 (18)/2018. P. 68-74. ISSN 2367-4555* и „Причиняване на вреди при задържане на лице извършило престъпление (чл. 12а НК)“ - под печат в: Годишник на Департамент “Право” на Нов български университет за 2017 г., година VI, книжка 7, с ISSN 1314-8087 и научен доклад на тема „Извънзаконови обстоятелства изключващи обществената опасност и противоправността на деянието в наказателното право на Република България“ – под печат в: УИ “Св. Климент Охридски”.

Монографичният труд „Задържане на лице извършило престъпление – чл. 12а от Наказателния кодекс“ е задълбочено и системно изследване, което има не само научно, но и практическо значение.

Обект на научния анализ на кандидата са разпоредбите на Наказателния кодекс, регламентиращи института на задържането чрез причиняване на вреди на лице извършило престъпление по чл. 12а от НК.

Предмет на изследването е понятието, систематичното място и предпоставките за приложение на института на задържане на лице, извършило престъпление. Направен е преглед на законодателната уредба на сходни институти в други държави. Разгледани са и останалите институти на задържане на лице, уредени в българското законодателство. Изследването е насочено не само към тълкуване на съответните наказателноправни норми, а и към улесняване на правоприлагането, като са анализирани редица въпроси, поставени в практиката. Трудът има подчертано научна стойност, но е и с много голямо практическо значение.

Изследването се характеризира със структура, включваща увод, три глави и заключение.

В първата глава, озаглавена „Обща характеристика на задържането на лице“ са разгледани международните и вътрешни актове, свързани с правомерното задържане на лице и гаранциите за съблюдаване правата на задържаното лице. Предмет на анализ са историческото развитие и нормативната основа на задържането на лице, извършено от длъжностни лица в рамките на законите им правомощия – задържането от полицейски орган, като

принудителна административна мярка „задържане под стража” по чл. 72, ал. 1 ЗМВР, задържане на лице в изпълнение на мярка за процесуална принуда по НПК, задържането на лице, извършило административно нарушение, както и задържането на лице, извършило престъпление, в рамките на правомощията на длъжностно лице, които не е полицейски орган. Анализирани са правомощията на длъжностните лица по използване на физическа сила, помощни средства, оръжие и други при задържане.

В глава втора, озаглавена „Наказателноправна характеристика на задържането на лице, извършило престъпление по чл. 12а НК”, са изяснени подробно доктринерните схващания относно института на задържане, чрез причиняване на вреди на лице, извършило престъпление; предложена е и собствена авторова дефиниция на понятието „задържане чрез причиняване на вреди на лице, извършило престъпление”. Разгледана е подробно съдебната практика, постановена по приложение на института. Изяснено е мястото на института в системата на обстоятелствата изключващи обществената опасност и противоправността на деянието, като е изтъкнато, че задържането на престъпен деец има значението на самостоятелно обстоятелство, изключващо обществената опасност и противоправността на деянието. Авторът е разгледал подробно и задълбочено основанията за задържане – обособени на общи и особени хипотези, и предпоставките за законосъобразност и допустимост на правото на задържане, като се е спрял и на субектите и субективните особености на деянието по задържане и времевите рамки за осъществяване на правото на задържане. Особено впечатление прави разглеждането на механизма на самото задържане, като се изяснява, че осъществяването на физически контрол над задържаното лице се явява задължителният елемент от дейността по задържане, който е необходим за да бъдат постигнати целите съгласно чл. 12а, ал. 1 НК, а възможното причиняване на други вреди на задържаното лице се явява факултативният елемент от дейността по задържане. Авторът е разгледал подробно и задълбочено и изискванията за законосъобразно прилагане на института задържане на лице извършило престъпление по чл. 12а НК, като е анализирал условията за правомерно причиняване на вреди при задържане на лицето извършило престъпление – да няма друг безвреден начин за задържане на лицето и действията по задържане да са извършени единствено с цел предаване на лицето на компетентните държавни органи и за предотвратяване на възможността за извършване на друго престъпление, както и необходимите и законосъобразни мерки за задържане и техните предели. Предмет на анализ са и въпросите свързани с превишаване на необходимите предели на необходимите и законосъобразни мерки е с деликтната отговорност за причинени прекомерни или ненужни вреди при задържане.

В глава трета, озаглавена „Задържането на лице извършило престъпление в наказателното право на други държави”, е направен сравнителноправен преглед и анализ на правна уредба на задържането в държави от англосаксонската правна система – Англия и САЩ, в държави от континенталната правна система – Федерална република Германия, Кралство Дания, Кралство Испания, Република Италия, Република Латвия, Република Литва, Кралство Нидерландия, Кралство Норвегия, Република Сан Марино, Република Финландия, Република Франция, Швейцарска конфедерация и Кралство Швеция, в държави извън ЕС - Република Аржентина, Китайската народна република, Япония и в държави от бившия СССР.

Изданието е с общ обем от 308 страници; справката за литературните източници съдържа 128 заглавия; бележките под линия са общо 458 на брой; цитиранията са коректни; посочени са релевантните нормативни актове и съдебна практика. Направени са и две предложения de lege ferenda.

Статията „The act of detention of a person that committed offence under article 12a Criminal Code“ („Деянието по задържане на лице извършило престъпление по чл. 12а НК“) разглежда подробно и задълбочено въпросите на задържането на престъпник като обстоятелство, изключващо обществената опасност на деянието; изясняват се субектите на задържането на престъпник и позволеното от закона засягане на правната сфера на задържаното лице. Статията е с обем от 7 страници; справката за литературните източници съдържа 3 заглавия; бележките под линия са 13 на брой; направено е едно предложение de lege ferenda.

В статията „Причиняване на вреди при задържане на лице извършило престъпление (чл. 12а НК)“ авторът обсъжда при какви нормативни предпоставки институтът на задържане ще бъде законосъобразно приложен. Изяснява се, че задържане може да се осъществи само спрямо такова лице, което извършва или е извършило престъпление, при наличие на неотложна необходимост за неговото задържане. Установяват се границите на времевия интервал, в който едно лице може да осъществи задържане, за да се определят съответно и границите за правомерното увреждане на деца. Изясняват се предпоставките за правомерно причиняване на вреди при задържане на лицето, извършило престъпление – да е липсвало друг безвреден начин за задържане и да е действано за постигане на посочените в закона цели на задържането. Посочено е, че пределите на необходимите и законосъобразни мерки, свързани със задържане на лице, извършило престъпление, се очертават при съответствието, първо, между обстоятелствата по задържането и характера и степента на обществената опасност на извършеното престъпление, и второ, между действията по задържане и обстановката, при която се осъществява.

Въвеждат се понятията „предели на увреждане при задържане”, „допустими вреди”, „достатъчни вреди”, „относително благоприятна обстановка” и „неблагоприятна обстановка” на задържане. Статията е с обем от 19 страници; справката за литературните източници съдържа 15 заглавия; бележките под линия са 29 на брой; направени са 4 предложение de lege ferenda.

Научният доклад на тема „**Извънзаконови обстоятелства изключващи обществената опасност и противоправността на деянието в наказателното право на Република България**“ има за предмет на разглеждане съгласието на пострадалия да бъде увреден като обстоятелство, изключващо обществената опасност и противоправността на деянието. Дадени са отговори на въпросите, какви качества трябва да притежава субектът на съгласието, и в рамките на какви предели позволеното от него увреждане би било правомерно и общественополезно. Изяснено е, че кумулативното наличие на определени предпоставки ще определи рамките или пределите, в които съгласието на пострадалото лице изключва обществената опасност и противоправността на увреждащото го деяние. Подробно са анализирани четири такива предпоставки. Това са: действителност и валидност на изразеното съгласие, съдържателен и времеви обхват на валидното съгласие, характер на правнозащитения интерес – обект на засягане и цел и свързаният с нея механизъм на позволеното увреждане. Дадена е характеристика на самоувреждането, където засегнатото лице само си причинява вреда, чрез унищожаване или друго вредоносно засягане на свой правнозащитен интерес. Направено е разграничение със съгласието на пострадалото лице, изтъкнати са и някои прилики между двете обстоятелства. Разгледани са т. нар. „предполагаемо съгласие”, което по същество представлява деяние в полза на пострадалия, както и специфичните случаи на липса на съгласие на пострадалия, в които деянието в негова полза представлява правнорегламентирана дейност, която е източник на повишена опасност. Докладът е с обем от 22 страници; справката за литературните източници съдържа 8 заглавия; бележките под линия са 33 на брой; направени са 2 предложение de lege ferenda.

II. Оценка на научните и научно-приложни резултати и приноси на дисертационния труд

Монографията представлява безспорен принос в наказателноправната теория. Като основни **приносни моменти** на автора следва да се очертаят следните:

Убедено може да се твърди, че кандидатът е концентрирал научните си търсения в научна област – задържането на лице, извършило престъпление по чл. 12а от НК, която до момента не е била предмет на задълбочени научни търсения, но същевременно е с голямо практическо значение, особено за правоохранителните органи. Оттук и изводът, че изследването е особено актуално и би могло да допринесе съществено за развитието на законодателството – и то не само наказателното, и за правоприлагането.

Изследването се характеризира с изключителна научната задълбоченост, критичност, аналитичност и прецизност. В изложението е направен цялостен анализ на правната уредба на задържането на лице, извършило престъпление, като особено внимание е отделено на предпоставките за законосъобразно приложение на института и хипотезите на превишаване пределите на необходимите и законосъобразни мерки на задържане. Въпросите, които уредбата на института по действащия закон поставя, са изследвани с изключителна задълбоченост и прецизност. Кандидатът демонстрира познаване на наказателноправната теория в дълбочина, което му позволява да прави убедителни анализи и логично издържани и обосновани изводи.

Ценен принос представлява изследването на уредбата на сходни институти в други законодателства. Кандидатът е положил изключително усърдие в тази насока, като на практика е направил сравнителноправен преглед на уредбата на института не само в държави – членки на ЕС, но и в много други страни, включително и от бившия СССР. Изследването в тази насока е много задълбочено, пунктуално и дава възможност за извеждане на добри практики в насока усъвършенстване на българския наказателен закон.

От особено значение за правоприлагането е критичният анализ на съдебната практика по приложението на института, както и направените предложения *de lege ferenda*, които заслужават сериозно внимание. Голяма част от направените предложения *de lege ferenda* могат да бъдат споделени в своята същност, като възприемането им от законодателя би довело до усъвършенстване на уредбата на института и прецизиране на предпоставките за приложението му. По-специално, следва да се препоръча да бъде възприето предложението на автора за формулиране на нова ал. 3 на чл. 12а, както и за допълване на диспозициите на наказателноправните норми по чл. 119 и по чл. 132 от НК.

Не може да не се отбележи сериозното практическо значение на тезите и препоръките, формулирани от автора в изложението. От особено значение за правоохранителните органи са много подробно анализирани въпроси за механизма на задържане на лице, извършило престъпление, и употребата на физическа сила и помощни средства. В тази част трудът би бил особено полезен за полицейските органи и за практикуващите юристи.

Силно положително следва да се оценят и представените за участие в конкурса научни статии и научен доклад на кандидата. В тази връзка заслужава да се отбележи ценния принос при формулиране и анализ на някои извънзаконови обстоятелства, изключващи обществената опасност и противоправността на деянието – изследване, което се характеризира с иновативност и е силно практически ориентирано.

III. Критични бележки и препоръки

Анализираният научен труд се характеризират с множество и безспорни приносни моменти, но следва да бъдат направени и някои **критични бележки**, по-конкретно касаещи монографичното изследване.

На първо място, авторът не е изложил достатъчно убедителни съображения защо във връзка с изясняване на института на задържането на престъпник по чл. 12а от НК е необходимо да бъдат разгледани толкова подробно и то още в глава първа от монографичното изследване, различните форми на задържане, уредени на различно систематично място в българското законодателство. Доколкото тези форми на задържане – както сочи и авторът, доизясняват съдържанието на предпоставките за приложение на чл. 12а от НК, и са частни случаи на задържане, следва да се предпочете същите да бъдат разгледани при анализа на института или след него.

Прави впечатление и известната несистемност на изложението при обособяване на раздели II и III от глава втора на монографичното изследване. Така, раздел II е наименован „Предпоставки за законосъобразност и допустимост на правото на задържане“, а раздел III – „Изисквания за законосъобразно прилагане на института задържане на лице извършило престъпление по чл. 12а НК“, въпреки че по същество в тези два раздела се разглеждат положителните и отрицателни предпоставки за приложение на обсъждания институт. Същевременно въпросите, свързани с превишаването на необходимите и законосъобразни мерки по задържането, които имат самостоятелно значение и е подходящо да бъдат структурно обособени, са разгледани едновременно с предпоставките за приложение на института по раздел III.

Уместно е да се препоръча след изясняване на понятието за задържане на лице, извършило престъпление, да се отдели повече внимание на разграничението му от други сходни институти по НК. В изследването е направено изключително уместно разграничение между задържането на престъпник и неизбежната отбрана, но това разграничение – иначе твърде важно за практиката, е намерило систематично място в раздела, посветен на систематичното място на института по чл. 12а от НК, въпреки важността му.

Работата би спечелила значително, ако в резултат на изключително сериозните усилия на кандидата в насока сравнителноправен преглед на чуждо законодателство, бъдат формулирани добри практики.

Направените критични бележки, обаче, не влияят на общата положителна оценка на рецензирания научен труд. Те са фрагментарни и не разколебават безусловно налагащия се извод, че научната работа е написана в резултат на упорита работа и добросъвестните усилия на автора в областта на научния анализ.

Научната работа на кандидата недвусмислено сочи, че гл. ас. д-р Живко Велчев се отличава със способност да изследва всестранно и задълбочено наказателноправна проблематика, да предлага адекватни и значими за правоприлагането решения в насока осъвременяване и усъвършенстване на наказателното ни законодателство. Кандидатът е дългогодишен преподавател по наказателно право и се ползва с доверието и уважението на колегите си и студентите.

IV. Заключение

В **заключение** правя извод, че цялостната оценка на преподавателската дейност и научна работа на кандидата за академичната длъжност „доцент” по наказателно право гл. ас. д-р **Живко Ангелов Велчев** отговарят на изискванията на чл. 24, ал. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България, поради което

давам положително заключение и считам, че уважаемото научно жури може да предложи на Факултетния съвет на Факултет „Полиция“ при Академията на МВР - София гл. ас. д-р Живко Ангелов Велчев да бъде избран да заеме академичната длъжност „доцент” по професионално направление „3.6 Право”, специалност „Наказателно право” във Факултет „Полиция“ при Академията на МВР - София.

Член на научното жури по конкурса:

(доц. д-р Ралица Илкова)

София, 20 септември 2018 г.